

Suriyeli hekimler entegrasyon istiyor

Ömer Çakkal

1982 yılında Çorum'da doğdu. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesinde Gazetecilik eğitimini tamamladı (2004). Öğrencilik yıllarından itibaren Yeni Şafak'ta çalışmaya başladı. Meslekteki ilk yıllarında kültür-sanat, sonraki yıllarda gündem ve politika muhabirliği yaptı. Yeni Şafak'ta film eleştirileri yayımlandı, Sonsuzkare Sinema Dergisinin editörlüğünü yürüttü. Eğitimbilim, Dergâh, Kırklar gibi dergilerde öykü, haber, dosya ve söyleşileri yayımlandı. TRT ve çeşitli kurumlar için belgesel ve kitap projeleri hazırladı, radyo programları hazırlayıp sundu, çeşitli haber portallarında editörlük ve yazı işleri müdürlüğü görevlerini yürüttü. 2008 yılından beri Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisinin ve sdplatform.com'un yayın koordinatörlüğünü yapan Çakkal evlidir ve iki çocuk babasıdır.

Yirmi altı yaşındaki Tunuslu Muhammed Buazizi 17 Aralık 2010 günü bir pazar yerinde kendisini ateşe verdiği belki de hiç kimse o anda Ortadoğu'da büyük

bir değişimin fitilini ateşlediğini düşünmemiştir. Ancak Arap halklarının demokrasi, özgürlük ve insan hakları talepleri ile ortaya çıkan ve adı literatüre "Arap Baharı" olarak geçen protestolar, Ortadoğu'da pek çok diktatörün koltuğunu salladı, bazılarını iktidarından etti. Arap Baharı 2011 yılında Suriye'ye de sıçradı. Devlet Başkanı Beşar Esad'ın protestolara uçaklardan atılan bombalarla karşılık vermesi, ardından da Batı - Rusya/İran bloğunun çatışmalara müdahil olması, DAES'in de bölgedeki hâkimiyetini artırması sonrası olaylar zamanla iç savaşa dönüştü. İç savaş, geride kalan 5 yılda Suriye'nin parçalanmasına ve 25 milyonluk nüfusunun 10 milyonunun ülkeden göç etmesine neden oldu. Sığınmacıların 3 milyonunu Türkiye kabul etti. İç savaştan kaçan Suriyeliler, başlarda olayların bu kadar süreceğini düşünmüyordu. Ancak savaş uzadı, Suriyeliler geldikleri bu ülkede yeni bir yaşam kurmak zorunda kaldı. Bu da, günlük hayatta birçok sorunu beraberinde getirdi. Suriyeliler kurdukları derneklerle sorunlarına çözüm bulmaya çalıştı.

Kurulan derneklerden biri de, açtığı kliniklerle sığınmacılara sağlık hizmeti veren Suriye Nur Derneği. Derneğin yöneticilerinden Said Süleyman, Suriyeli sığınmacıların ve hekimlerin durumunu SD'ye anlattı. Fatih'te yan yana birkaç apartmanın izbe haldeki bodrum katlarında Suriyeli sığınmacılara sağlık hizmeti vermeye çalışan derneklerinde konuştuğumuz Süleyman, Suriye Nur Derneği'nin kuruluşunu şöyle anlatıyor:

"2011 yılında Suriye'deki ayaklanma başlamıştı ama henüz bu denli büyük bir göç dalgası yoktu. Irak, Lübnan, Ürdün gibi ülkelerde STK faaliyetleri yapmak konusunda rahat değildik, o nedenle Suriye'deki iç savaş mağdurlarına destek olmak için faaliyetlerimize İstanbul'da başladık. O günden bu yana iç savaş mağdurlarına sağlık ve eğitim başta olmak üzere yardımcı olmaya çalışıyoruz. Çalışmalarımızın büyük bir bölümü Suriye içinde gerçekleşiyor. Derneğin başkanlığı dışında Türkçe, İngilizce, Arapça, Kürtçe bildiğimden ötürü tercümanlık ve koordinatörlük yapıyorum. Avrupa'dan ve diğer ülkelere gelen yardımların doğru yerlere ulaşmasına da aracılık ediyoruz."

"Dil bilmediklerinden bize geliyorlar"

Başlarda amaçları Suriye'deki protestolara destek vermek olan Said Süleyman ve arkadaşları zamanla göç dalgası başlayınca sağlık ve eğitim faaliyetlerine ağırlık vermeye başlamış. Türkiye'de 5 sağlık merkezi olan dernek; Antep, Urfa ve Antakya olmak üzere üçü sınır bölgesinde, ikisi ise en fazla Suriyeli nüfusun olduğu İstanbul'da sığınmacılara sağlık hizmeti ulaştırıyor. İstanbul'daki merkezlerden biri Fatih'te, diğeri ise Esenyurt'ta. Süleyman'ın verdiği bilgiler şu şekilde: "Türkiye'deki 5 merkezimiz ayda 15 bin hastayı ayaktan muayene ediyor. Tüm doktorlarımız iç savaştan kaçan Suriyeliler. Toplanan yardımlar sayesinde hem onlara cüzi de olsa bir maaş verebiliyoruz, hem de Suriyeli sığınmacılara ücretsiz tedavi ve ilaç imkânı sunuyoruz. İlaçları hayırseverlerden, eczane ve ilaç depolarının bağışlarından elde ediyoruz. Burada muayene ve kan alma odalarımız ile küçük bir eczanemiz

var. Kadın-Doğum, Dâhiliye, Diş ve Çocuk branşlarında birden fazla doktorumuz var. KBB ve Göz Hastalıkları gibi polikliniklerimiz de var. 21 doktor burada görev yapıyor. Doktor muayenesinin ardından yazılan ilaçları eczanemizde stok durumuna göre ücretsiz veriyoruz. Laboratuvar ile MR ve röntgen gibi tetkikler noktasında ise irtibatlı olduğumuz hastanelere, özel laboratuvarlara ya da Türk doktorlara yönlendiriyoruz. Suriyeliler bu özel merkezlerde SUT parası ile yani cüzi ücretlerle hizmet alabiliyor."

Said Süleyman'a, Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara ücretsiz sağlık hizmeti sunduğunu, hal böyleyken bu tür merkezlere neden ihtiyaç olduğunu soruyorum. Verdiği yanıt şu şekilde: "Türkiye'ye sığınan 3 milyon Suriyelinin yaklaşık 200 bini kamplarda yaşıyor. Kamplarda sağlık ve eğitim hizmeti noktasında bir sorun yok, tümü Türkiye Cumhuriyeti Geçici Kimlik Kartı sahibi. Ancak esas sorun şehirlerde yaşayanlarda. Kesin bir rakam yok ama benim tahminime göre bu büyük nüfusun 3'te biri kimlik sahibi değil. Tabi bu oran 1 milyona yakın sığınmacıya denk geliyor ve bilhassa onların sağlığa erişiminde sorunlar var. Kimlik sahibi olanlar devlet hastanelerinde ve halk sağlığı merkezlerinde de ücretsiz sağlık hizmeti alabiliyor ama dil sorunundan ötürü hastalıklarını anlatmakta güçlük çekiyorlar. Eczanelere gelince, çoğu eczane sığınmacılara ücretsiz ilaç veriyor ama vermeyenler hatta Suriyelileri kovanlar da olabiliyor. Sistemde sorunlar var ve onlar da Suriyelilere verdikleri ilaçların ücretini devletten zaman zaman alamayabiliyor. O nedenle kimlik kartı sahibi olsalar da bizim gibi merkezleri tercih eden hastalar var. Geçici kimlik kartı sahibi olmayanlar ise sağlık konusunda bizim de aralarında

olduğumuz STK'lara başvuruyor. Türk STK'lar da bu noktada büyük bir açığı kapatıyor.”

“Türkiye’de kaçan 550 doktorun kimi tektilde çalışıyor, kimi hamallık yapıyor”

İç savaş sonrası Türkiye’ye kaçan Suriyeli doktorlardan ne kadarı Türkiye’de kaldı? Said Süleyman, bu rakamın tespit edebildikleri kadarıyla yaklaşık 550 civarında olduğunu söylüyor. Peki, bu doktorlar ne yapıyor? Burada resmi bir çalışma izinleri olmadığından kiminin Suriye Nur Derneği gibi merkezlerde hizmet verip hem kendi halkına faydalı olduğunu hem de cüzi bir maaş alabildiğini anlatan Süleyman, bir kısım Suriyeli hekimin ise tektilden hamallığa kadar farklı bir sürü işlerde çalıştığını üzülenek kaydediyor. Yaşadıkları sıkıntıları ve çözüm için önerilerini de anlatan Süleyman, en önemli sıkıntılarının sistem tarafından tanınmamak olduğunu belirtiyor. Süleyman şöyle diyor: “İhtiyacımızın üçte biri kadarlık ilaca sahibiz. Bağışlar ihtiyacı karşılamaya yetmiyor. Kanseri ilaçları ve ithal ilaçlar noktasında bilhassa sıkıntı yaşıyoruz. Suriye meselesi Türkiye’de şu anda politik bir mesele. Bazen bazı hususlar sadece bir memurun politik tercihinine ve inisiyatifine göre çözülebiliyor ya da çözülmeyebiliyor. Memur iktidar partisini destekliyorsa yardımcı olabiliyor, muhalif ise yardımcı olmayabiliyor. En önemli sorun ise şu: Suriye’de tıp okumuş ve yıllarca görev yapmış doktorların Türkiye’de çalışma izinleri yok. Bir entegrasyon gerekiyor. Suriye’den gelen hekimlerden istifade edilmesi hem bu doktorlar, hem de Türkiye için faydalı olur. Örneğin biz tek bir dernek olarak ayda 15 bin hastayı ayakta muayene ediyoruz. Ortalama 20 TL’den hesapladığınızda aylık 300 bin TL’lik yükten kurtarıyoruz devleti. Biz bu hastalarla ilgilenmesek bu hastalar devletin hastanelerinden istifade edecek, oralara yük olacaklar. Entegrasyon, Suriyeli doktorlara mesleklerini icra edip ailelerinin geçimini sağlayabilecekleri bir ortam sağlarken beyin göçünü önlediği gibi Türkiye’deki hekim açığına da küçük bir nebze de olsa destek olabilir. Avrupa’ya giden doktorlar, Suriye’deki iç savaş bir gün bitse bile ülkesine kolay kolay dönmezler. Ama Türkiye’de kalırlarsa dönerler. Yani bu doktorların Türkiye’de kalması, iç savaş sonrası Suriye’nin yeniden inşası noktasında da çok önemli. Şu anda zaten bir kanun taslağı hazırladığını biliyorum ama bu çalışmalar hızlandırılmalı. Dil, mesleki yeterlilik gibi kısıtlara tabi tutarak ve bir eğitim sürecinden geçirerek Suriyeli doktorlar Türk sağlık sistemine kazandırılmalı. Suriyeli hekimler güvenli bir şekilde sağlık sistemine entegre edilmeli. Bizdeki bilgilere göre 2017 yılının sonunda bu entegrasyon sürecinin tamamlanması planlanıyor.”

“Savaştan önce Suriye’de sağlık hizmeti ücretsizdi”

Suriye’den göçüp Türkiye’ye gelen hekimlerin ne kadarı Türkiye’de kaldı, ne kadarı Avrupa’ya geçti? Bunun kayıt altına alınmadığını belirten Said Süleyman şöyle devam ediyor: “İç savaştan önce Suriye’de 25 milyon insan yaşıyordu. Savaş, 10 milyon insanı göçe zorladı. Bu 10 milyon içinde binlerce doktorun Suriye’yi terk ettiğini tahmin etmek zor olmasa gerek. 10 milyon sığınmacının 3 milyonu Türkiye’ye geldi ve burada kaldı. Zorlu göç süreci çoğu insanı yaşamından etti. Aylan Bekbek olayından hemen önce batan bir teknede 100’ün üzerinde doktor hayatını kaybetti. Bugün Suriye içinde durum daha da kötü. Düşünün ki Halep’te şu anda hizmet veren bir tane çocuk doktoru yok.”

Peki, Suriyelilerin iç savaştan önce ülkelerinde sağlığa erişimi nasıldı? Sağlığa erişim ücretsiz miydi? Devlet ve özel sağlık sigorta şirketleri var mıydı, prim ödeniyor muydu? Suriye’deki sağlık sisteminin komünist ülkelerin sağlık sistemine benzediğini anlatan Süleyman, savaştan önce Suriye’de sağlık hizmetinin neredeyse tümüyle ücretsiz olduğu bilgisini veriyor. Süleyman şöyle devam ediyor: “Devlet hastanelerinde muayene ve tetkiklerin yanında ilaçlar da bedava idi. Tabi özel sağlık kuruluşları da vardı ancak bunlar da cüzi fiyatlara hizmet vermekteydi. Örneğin muayene ücretleri 4 ile 10 dolar arasında değişirken apandisit ameliyatını 100 dolara yaptırabiliyorduk. Ortalama bir Suriyelinin aylık 150-200 dolar kazandığını düşünürsek olursanız bu fiyatlar cüzi sayılır. Sigorta ya da prim ödeme gibi bir durum da yoktu. Bazı şeyler, mesela randevu sistemi pek gelişmemişti ama cihaz ve teknoloji altyapısı iyiydi. Ortadoğu’da Suriyeli ve Ürdünlü doktorlar en iyi cerrahi girişim konusunda yarışan, en başarılı ülkelerdi.”

İç savaş öncesindeki Suriye sağlık sistemi ile Türk sağlık sistemini kıyaslayan Süleyman, şu bilgileri veriyor: “Türk sağlık sistemi özellikle son 10 yılda çok gelişti. Ben de bu süreçte Türkiye’de tıp okudum ve sistemin gelişimini yakından izledim. Özellikle data akışı, sağlık bilgilerinin kaydedilmesi, bilgilerin hastanelerde olması ve doktorlar arasında paylaşımı konusunda Suriye’den ileride. Suriye’de klasik sistem yaygın; evraklar, tozlu kâğıtlar vs. Otomasyon sistemi konusunda Türkiye son 10 yılda ciddi mesafe kat etti. MR için aylarca sıra bekleme kalmadı mesela. Suriye’de bu sorunlar bugün de devam ediyor.”

“Türk vatandaşları ile aynı haklara sahip olmak istiyoruz”

“Suriyeli 3 milyon sığınmacı Türkiye’de kalıcı olursa sizce sağlık hizmetinden nasıl istifade etmeli?” diye sorduğum

Said Süleyman bu noktada kendilerinin önerisinin de, Suriyelilerin beklentisinin de aslında Türk vatandaşları ile aynı şekilde hizmet almak noktasında olduğunu anlatıyor: “Türk vatandaşları çalışıyorlarsa sağlık primleri işyerlerinde yatıyor. Devlet bu vatandaşlara sağlık hizmeti sunuyor. Çalışmayanlara da ücretsiz sağlık hizmeti sunuluyor. Suriyeliler de aynı şeyi talep ediyor. Türkiye’de, oturmuş bir sağlık sistemi var, bunun üzerinden gitmek gerekir. Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin yüzde 10’u zaten ikamet sahibi ve sigorta sistemine kayıtlı. Çeşitli sektörlerde çalışıyorlar, esnafılık yapıyorlar. Geçici kimlik sahibi insanları da sigorta şemsiyesi içine alarak sorun çözülebilir diye düşünüyorum. Prim ödemeleri noktasında ise devlet adil olmalı. Bugün İstanbul’da güç bela bir lokanta açabilmiş Suriyeli bir girişimci tüm çalışanlarına asgari ücretten nasıl maaş verebilsin, en az 650 TL civarındaki primlerini nasıl ödeyebilirsin? Zaten işyerlerinin çoğunda insanlar evine ekme götürürebilsin diye Suriyeliler çalıştırılıyor. Prim ödemeleri konusunda adil, insancıl ve uygulanabilir düzenlemelere ihtiyaç var.”

Peki, Suriyeliler, kendilerine vatandaşlık verilmesi konusunda ne düşünüyor? Bu konunun Türk kamuoyunda yanlış bir zeminde tartışıldığını savunan Süleyman şöyle diyor: “Suriyelilere vatandaşlık verilirse iç savaş bitse bile ülkelerine dönmezler sanılıyor. Oysa insanlar bin yıllık ata topraklarında özgürce yaşamak varken neden başka bir ülkede yaşasınlar ki! Suriyeliler Türkiye’den vatandaşlık talep ediyor. Çünkü vatandaşlık olursa şu anda imkânsız olan pek çok şeye erişebilecekler. Örneğin bir yakınları Suriye’de ya da Avrupa’da hastaysa ziyaretine, öldüyse cenazesine gidemiyor. Eğitime, sağlığa, sosyal hayata erişimlerinde şu anda sıkıntılar var. Vatandaşlık olursa pek çok sorun tek seferde çözülebilir.”

Suriye’deki iç savaş bir gün biter mi? Hangi şartlar oluşursa biter? Said Süleyman bu noktada iyimser: “Suriye’yi Suriyelilere bıraksalar iç savaş 5-6 ayda biter. Evet, büyük kırılmalar yaşandı ama bizi birbirimize bağlayan yüzlerce yıllık ortak bir tarihimiz, ortak geçmişimiz var. Ancak uluslararası çeteler ve küresel medyayı elinde tutanlar bizi bize bırakmıyor. Kim zayıfsa onun eline silah tutuşturuyor ve savaşın sürmesini sağlıyorlar. Hem silah ticareti yapıp bu işten büyük paralar elde ediyorlar hem de özgürlüğünü ele almak isteyen, dikta rejimlerine başkaldırma potansiyeli taşıyan diğer Orta Doğu halklarına aba altından sopa gösteriyorlar. Suriyeliler kendiyile barışık ve kin gütmeyen bir toplumdur. Bu uluslararası çeteler Suriye’den ellerini çektiğinde yeniden bir devlet olabileceğimize inanıyorum. Bizim kardeşliğimiz on binlerce yıla dayanıyor, birkaç kavga ve çatışma ile sonlanmaz. İşte o gün geldiğinde ülkelerinin terk edenlerin yüzde 90’ı ülkelerine dönecektir.”